

Muistio

Lapin vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmän kokous

AIKA 17.12.2025 klo 13-15:05

PAIKKA Etäkokous

Osallistujat:

Yhteistyöryhmän pj: Timo Jokelainen

Jäsenet:

Alatalo Teemu, Alioravainen Nico, Autto Jonna, Elias Teriö, Inkerö Anna-Leena, Kaaretkoski Jorma, Kehus Jyrki, Kinnunen Kaija, Korpivuoma Jukka, Koskela Katriina, Kukkonen Jenni, Kupila Juho, Kylä-Kaila Kaisa, Nieminen Mika, Nyman Pekka, Peuraniemi Minttu, Pikkupirtti Maria, Saari Reijo, Saarijärvi Eero, Salokannel Veera, Sirkkala Jouko, Syrjala Ulla, Tammela Reetta-Mari, Tommi Maasilta, Vierelä Markku, Vuolli Oula, Välimäki Matti

Asiantuntijat:

Ervasti Sihveri, Huhtala Jarmo, Hämmäläinen Juha-Pekka, Kangas Marko, Karjalainen Niina, Kämäräinen Juha-Petri, Lindholm Anne, Pasanen Jari, Puro-Tahvanainen Annukka, Räinen Pekka, Seppälä Arto, Ylikörkkö Jukka

1. Kokouksen avaus ja järjestäytyminen

Timo Jokelainen avasi kokouksen, joka toimi myös kokouksen puheenjohtajana. Muistion laatii ELY-keskus.

Valtion aluehallinnon uudistus ja vesienhoito (liite 1)

Uudistus astuu voimaan 1.1.2026 ja nykyiset ELY-keskukset lakkaavat. Vesienhoidon suunnittelutehtävät siirtyvät valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon ja toimeenpanotehtävät osaltaan alueellisiin Elinvoimakeskuksiin. Uudistusta on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

Suunnittelutyön ajankohtaiset (liite 2)

Alustavat ekologisen tilan luokittelut valmistuvat vuodenvaihteen jälkeen. Kemiallinen tila on tarkoitus saada valmiiksi helmikuun loppuun mennessä. Keskitettyjen laskentojen valmistumisessa on ollut viivettä. KEVOMU-vesien alustava luokittelu valmistuu tammi-helmikuussa, minkä jälkeen SYKE laatii arvion esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksista koko sähköjärjestelmän tasolla.

Vuonna 2026 luokittelujen valmistuttua tehdään toimenpidesuunnittelu, tilatavoitteiden ja mahdollisten poikkeusten asettaminen ja valmistellaan vesienhoitosuunnitelmaluonnokset. Kuuleminen suunnitelmaluonnoksista (vesienhoitosuunnitelma ja merenhoidon toimenpideohjelma) on 1.12.2026-31.5.2027.

Vesidirektiiveihin (vesipuidedirektiivi, pohjavesi- ja ympäristölaatu-normidirektiivi) on tulossa muutoksia (vahvistettava vielä EU:n neuvostossa ja parlamentissa). Muutoksiin palataan seuraavissa YTR-kokouksissa.

2. Vesistö- ja valuma-aluekunnostuksia Lapissa (liitteet 3 ja 4)

Metsähallituksen vesistö-kunnostustoiminta (liite 3)

Sihveri Ervasti kertoi Metsähallituksen vesistö-kunnostustoiminnasta Lapissa. Suon ennallistamisia on tehty vuodesta 2004 lähtien ja uomakunnostuksia vuodesta 2020 lähtien. Metsähallitus on asettanut

kunnostustavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet sisältävät valuma-aluekunnostuksia, vaellusesteiden poistamisia, purojen ja pienvesien kunnostuksia sekä virtavesien uomakunnostuksia. Lapissa tavoitteet ovat:

- Vaellusesteiden poistoa 40 kpl vuodessa
- Purojen ja pienvesien kunnostuksia sekä virtavesien uomakunnostuksia
- Suon ennallistamista 175 ha vuonna 2026 (suon ennallistamisen tavoitteet vähentyneet koska alkuperäinen tavoite on jo saavutettu)

TRIWA-hankkeen tuloksia (liite 4)

Marko Kangas kertoi TRIWA-hankkeesta ja tuloksista (liite 4). Hanke on suomalais-ruotsalainen Life-hanke Tornionjoen vesistöalueella. Hanke alkoi vuonna 2023 ja päättyy vuonna 2030. Hankkeessa parannetaan Tornionjoen ja sen sivujokien tilaa molemmissa maissa ja toteutetaan niitä toimenpiteitä, joita on esitetty Tornionjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2022-2027. Hankkeessa kunnostetaan 103 ha joki- ja puroympäristöä luonnontilaisen kaltaiseksi, poistetaan 399 vaellusestettä, rakennetaan kalatiet Tengeliönjokeen (valmistunut 2025) sekä ennallistetaan ojitettuja soita 2521 ha.

Keskustelu

- *TRIWA-hanketta pidettiin hyvänä ja toivottiin samankaltaista hanketta myös Ounasjoelle*
- *EU:n ennallistamisasetus tuo vaatimuksia ja toivottavasti myös rahoitusta kunnostuksille*
- *Metsähallituksen kunnostustoiminta hyvää, mutta vielä kovin vähäistä kunnostustarpeeseen nähden. Lisäksi metsätalous toiminnallaan luo painetta vesistöihin mm. uusien metsäteiden vaatimat ojitukset.*
- *Uusia ojituksia metsähallitus ei enää ohjeistusten mukaan tee, mutta valistusta on tältäkin osin lisättävä.*

3. Vesien tilan seuranta ja vesien tilaluokittelun päivitys (liitteet 5 ja 6)

Pohjavedet (liite 5)

Tarkastelun piirissä ovat vedenhankintaa varten tärkeät (1/1E/I) ja muut vedenhankintaan soveltuvat (2/2E/II) sekä E-luokan pohjavesialueet. Näistä määritellään kemiallisen ja määrällisen tilan riskialueet ja selvityskohteet.

Riskialueilla on havaittu haitta-ainepitoisuuksien ylityksiä (ympäristölaatonormit) kun taas selvityskohteilla on tunnistettuja riskejä, mutta pohjaveden laadusta ei ole tarkempaa tietoa käytettävissä.

Pohjavesialueiden tilan osalta tarkastellaan pohjaveden kemiallista ja määrällistä tilaa ja tila-arvio tehdään riskialueiksi määritellyille pohjavesialueille

Riskialueita on toistaiseksi tunnistettu 16 kpl, joista valtaosa Kemijoen vesienhoitoalueella. Riskialueiden lukumäärä on pysynyt lähes ennallaan, eikä kesken olevien kuntien osalta ole odotettavissa merkittäviä määriä lisää riskialueita.

Selvityskohteita kemiallisen tilan suhteen on tunnistettu 107 kpl ja määrällisen tilan osalta 14 kpl. Selvityskohteita on tullut lisää edellisiin kausiin verrattuna, pääosin siksi, että pohjavesialueiden luokitusten tarkistaminen edennyt ja III luokan alueita noussut vesienhoidon tarkastelun piiriin. Lukumäärä kasvaa vielä keskeneräisten kuntien osalta.

Pintavedet (liite 6)

Pintavesien tilan seuranta jaetaan perus-, toiminnalliseen ja tutkinnalliseen seurantaan. Seuranta voi kohdistua biologisiin, fysikaalis-kemiallisiin (veden laatu) tai hydrologis-morfologisiin laatutekijöihin.

Lapissa perusseurannan paikkoja on yhteensä 186, toiminnallisen seurannan paikkoja 204 ja tutkinnallisen seurannan paikkoja 160. Paikkojen sijainti on esitetty kartoilla liitteessä 6.

Pintavesien luokittelumenetelmissä merkittävimmät muutokset aiempiin kierroksiin verrattuna ovat:

- Minimitekijäperiaate ”one-out, all-out” = ekologisen tilan luokka määräytyy heikoimmassa tilassa olevan (biologisen) laatutekijän mukaan
- Fysikaalis-kemiallinen tila (veden laatu) voi heikentää ekologisen tilan tyydyttävään tai hyvään tilaan
- Hydrologis-morfologinen tila voi heikentää ekologisen tilan hyvään tilaan

Uusia työkaluja luokitteluun ovat maankäytön paineisiin perustuva mallinnus biologisille laatutekijöille, satelliittikuvatulkintaan perustuva a-klorofylli järville sekä ilmakehään perustuva rantavyöhykkeen kasvittumisaste. Lisäksi vesien- ja merenhoidolle on tehty kokonaan uusi tiedonhallintajärjestelmä PISARA.

Luokittelutyö on vielä kesken ja tähänastisia tuloksia on esitetty liitteessä 6.

Keskustelu

- *Suomi soveltaa luokittelua virheellisesti. Hymo-laatutekijän vaikutusta ei käytetä direktiivin edellyttämällä tavalla.*
- *Vesien tummuminen on ongelma, mutta sille ei tehdä tarpeeksi. Valuma-aluekunnostukset hyviä esimerkkejä, mutta edelleen metsätalouden vesiensuojelumenetelmät vapaaehtoisia metsänomistajille. Velvoittavuutta ja sanktioita tulisi lisätä, pelkkä vapaaehtoisuus ei riitä. Mm. LUKEn selvitysten mukaan neuvonta ja suositukset eivät ole riittäviä vesiensuojelun kannalta.*

4. Muut asiat

Asiakohdassa tehdyt esitykset

Pekka Nymanin esitys yhteistyöryhmälle 17.12.2025. Todettiin että vesienhoidon siirtyessä uudelle lupa- ja valvontavirastolle 1.1.2026, toimivalta esityksen käsittelyn suhteen siirtyy sinne.

5. Seuraava kokous

Seuraavan kokouksen ajankohta riippuu lupa- ja valvontaviraston linjauksista. Ajankohdasta ilmoitetaan yhteistyöryhmälle vuoden 2026 puolella

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:05

LIITTEET

1. Aluehallinnon uudistus
2. Vesienhoidon suunnittelun ajankohtaiset
3. Metsähallituksen vesistökunnostuksista
4. TRIWA-hankkeen tuloksia
5. Pohjavedet
6. Pintavesien tilan seuranta ja luokittelu
7. Esitys Kemijoen vesienhoitokokoukselle 17.12.2025

Puheenjohtaja

Timo Jokelainen

Sihteeri

Pekka Ränä

JAKELU

Yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet